

Kronikk: Det norske språkets **forfall**

Er ikke rettskriving en sentral del av utdannelsen og dannelsen i dette landet? Eller skyldes alle skrivefeilene lærere som heller ikke kan skrive?

Helt siden jeg kom til Norge i 2003 og lærte norsk har jeg lurt på én ting: Kan ikke nordmenn skrive? Mengden av skrivefeil i offentligheten og hos **tilsynelatende** utdannede mennesker er horribelt stor. Er ikke rettskriving en sentral del av utdannelsen og dannelsen i dette landet? Eller skyldes skrivefeilene lærere som heller ikke kan skrive? Eller den generelle norske **snullismen** – ingen skal rettes på for at ingen skal **bli lei seg**? I det norske sosialdemokratiet er jo alle like flinke!

General Staben

I løpet av mine ti år på høyskolen har jeg **veiledet** en betydelig andel studentoppgaver. Oppgaver uten feil med sammensatte ord eller feil med og/å er i mindretall. Ofte har jeg lurt på hva folk har drevet med på skolen i 13 år når jeg, som finsk og fremmedspråklig, må fungere som norsklærer på en høyskole. Jeg er ikke den eneste. Min kollega i historie hadde en student som konsekvent **omtalte** «General Staben» i en eksamensoppgave om årsakene til første verdenskrig. Kollegaen min **undret seg over** at han hadde **gått glipp av** en sentral aktør på pensum, som han følgelig **saumfarte** på jakt etter vedkommende. Det var først halvveis at feilkilden **demret for** ham, hvorpå studenten ble satt ned fra en jevn C til en klar F, med beskjed i karakterbegrunnelsen om at vedkommende fant opp aktører.

(Et) **forfall** – upadek, rozpad

Tilsynelatende – pozornie; widocznie

(En) **snullisme** – uprzejmość, zrozumienie, często przesadzone i nie na miejscu; brak polskiego odpowiednika

Å være/bli lei seg – być smutnym, smucić się (å være – var – har vært; å bli – ble – har blitt)

Å veilede – prowadzić, kierować (å veilede – veiledet – har veiledet)

Å omtale – omawiać, nadmieniać, wspomnieć (å omtale – omtalte – har omtalt)

Å undre seg (over noe) – dziwić się (czymś), być (czymś) zdumionym (å undre – undret – har undret)

Å gå glipp av noe – przegapić, opuścić, pominąć coś (å gå – gikk – har gått)

Å saumfare – dokładnie zbadać (å saumfare – saumfor – har saumfart)

Å demre (for noen) – dojsć (do kogoś); rozjaśniać się, świtać; *f.eks.*

Det demret for ham hva som hadde skjedd – *Doszło do niego, co się wydarzyło* (å demre – demret – har demret)

For de som måtte lure: General Staben var ingen sentral aktør i første verdenskrig. Det var derimot **generalstaben** hos alle stormaktene.

Gikk å så på nissen

Elever og studenter er én ting – de kan fortsatt skolerer dersom de har **dyktige** lærere som kan rettskriving. Det er muligens her problemet ligger. Det er to yrkesgrupper som vi ikke burde **tillate** å begå skrivefeil: Lærere og journalister. De burde være språkets og språklighetens frontkjempere i samfunnet.

Jeg har ett ønske for dette leseåret: At jeg slipper å se lekser og skriv fra skolen som inneholder feil **forbundet med** ortografi, «og/å» og sammensatte ord. Dette er dessverre ingen selvfølge. I fjor «gikk de å så på nissen» før jul og hver uke drev de med «tema arbeid». Hver gang jeg ser læreres skrivefeil, **gnager** det kraftig på min **tillit** til hva de holder på med i klasserommet. Kan jeg være sikker på at læreren kan lære mitt barn å skrive når han eller hun ikke kan skrive selv?

For tre år siden var jeg invitert til skolens «125 års jubileum» og i juni **overvar** jeg som fylkespolitiker en powerpoint-presentasjon fra en rektor som konsekvent omtalte sine studenter som «beviste» på sine slides. Hun er riktignok en yrkesskolerektor, men likevel? Hvor **bevisst** er hun?

(En) generalstab – sztab generalny

Dyktig – zdolny, sprawny, umiętny

Å tillate – pozwalać, dopuszczać (å tillate – tillot – har tillatt)

Forbundet med – powiązany z, połączony z

Å gnage – dokuczać, dręczyć, nękać (å sette – satte – har satt)

(Ei, en) tillit – zaufanie

Å overvære – być obecnym na; *f.eks. Kongen overvar seremonien* – *Król był obecny na ceremonii* (å være – var – har vært)

Bevisst – świadomy

Seks åringer og 5 åringer

Det er ikke rart at bevisstheten **synker**, når aviser har feil. Lokalavisen hadde en vanlig augustreportasje om skolestartere. I reportasjen var flere glade «seks åringer» intervjuet. I ekte norsk stil handlet hele artikkelen om hvor koselig det er på skolen, og det er det sikkert når folk slipper å lære å skrive.

I Aftenposten skrev tre Fafo-forskere om språkferdigheter med **overskriften** «Språklig klar for skolestart?» 19. august i år. Disse tre skrev om «3-5 åringer».

Kanskje ikke verdens største feil, men jeg lurer på hvordan det er mulig at tre stykker med doktorgrad ikke har fått med seg at «5-åring» er et sammensatt ord? Fordi de aldri møtte en lærer som fortalte det? I Finland kalles dette for **grunnleggende ferdigheter**.

Kunnskaps kommunen Gjøvik

Det offentlige burde også vise vei. Altfor ofte viser de feil vei. Slik som da Gjøvik søkte etter rådmann og annonserte seg selv i Aftenposten som en «attraktiv kunnskaps kommune». Gjøvik **fikk tak i** en ny rådmann, men jeg lurer på hvordan det står til med kunnskapene på Gjøvik.

Å synke – spadać, obniżyć się, zmniejszać się (å synke – sank – har sunket)

(Ei, en) overskrift – nagłówek, tytuł

Grunnleggende – podstawowy

(Ei, en) ferdighet – umiejętność, zdolność, zręczność, wprawa

Det offentlige – sektor publiczny

Å få tak i – znaleźć, załatwić, zdobyć, nabyć (å få – fikk – har fått)

Denne uken reklamerte Oppland fylkeskommune for et kurs for sine ansatte på sin nettside. Kurset heter «Kunsten og overbevise». Kurset skal lære fylkeskommunale ansatte retorikk. Kanskje bør de vurdere et kurs i rettskrivning før de går løs på retorikken?

I fjor puslet jeg som kommunepolitiker med en plan mot vold i nære relasjoner. Planen inneholdt 13 feil med sammensatte ord fra «sosial lærer» til «lav terskel tilbud». Jeg laget en liste over feilene og byråkraten som hadde skrevet planen ble sur. Jeg hadde blitt flau om jeg hadde vært henne, men i Norge eier vi ikke skam på dette feltet. Det er helt greit å skrive som en full sjømann.

De ordene som skiller 99 prosent av befolkningen fra kremen er dessverre, nysgjerrig og privilegert. Min egen empiri viser at det er én prosent av befolkningen som skriver disse ordene korrekt.

Den norske snillismen

Da jeg hadde barnehagebarn, skrev de ansatte - etnisk norske, vel å merke (og merk at det heter «vel Å merke») – på en plasttavle hva barna hadde gjort hver dag. Flere ganger rettet jeg på barnehagelærernes feil, for eksempel da barna hadde «spist pølse og makaroni grateng og gått i Lucia tog». Jeg måtte slutte med min utadrettede pedagogiske virksomhet fordi de ansatte følte seg mobbet.

Å overbevise – przekonać, przekonywać (å overbevise – overbeviste – har overbevist)

Å gå løs på noe – zacząć coś robić (å gå – gikk – har gått)

(En) terskel – próg, granica

Full – pijany; pełny

(En) sjømann – marynarz

(En) empiri – zebrane dane; wiedza oparta na doświadczeniu

(En) grateng – zapiekanka; *f.eks. potetgrateng – zapiekanka ziemniaczana*

Utadrettet – skierowany na zewnątrz

(En) virksomhet – działalność, działanie

Meningen min var ikke å mobbe, men å rette. Her ligger kanskje årsaken til at så få kan skrive? Lærere **våger** ikke å rette på skrivefeil fordi de frykter at elevene skal føle seg mobbet? Det er sikkert mange som **føler seg støtt** bare av denne teksten.

Den 28. august i år hadde en tagger sprayet «FUCK SCHOUL» på veggen til Surnadal videregående. Rektoren ble spurt hva han syntes om at vandalen ikke kunne engelsk. «Vi vil ikke **henge ut** noen», svarte han til TV 2. Om lærere og rektorer aldri retter på noen, fordi det tolkes som uthenging eller mobbing, hvordan kan da noen lære noe?

Hva er din unnskyldning?

Jeg da? Gjør jeg ingen feil? Jo, jeg kan **bomme** med syntaksen og jeg kan bruke feil preposisjon. Jeg er **en utlending**, det er min unnskyldning.

Som nordmann har du ingen unnskyldning. Hele nasjonen kan ikke bestå av dyslektikere, selv om det ser slik ut.

Kronikken «Det norske språkets forfall» av Sanna Sarromaa ble hentet fra [vg.no: https://www.vg.no/nyheter/meninger/kronikk-det-norske-spraakets-forfall/a/23290970/](https://www.vg.no/nyheter/meninger/kronikk-det-norske-spraakets-forfall/a/23290970/) (tilgangsdato: 11.03.2018)

Å **våge** – odważyć się, ośmielić się
(å våge– våget – har våget; å våge– vågde – har vågd)

Å **føle seg støtt** – czuć się dotkniętym, urażonym (å føle – følte – har følt)

Å **henge ut** – wystawić na pośmiewisko (å henge – hang – har hengt)

Å **bomme** – chybić, spudłować (å bomme – bommet – har bommet)

(En) **utlending** – cudzoziemiec, obcokrajowiec